

Metodbilaga

Associationsträdet

Metoden som används i kartläggningen kallas för Associationsträdet och bygger på just associationer, vilka ord förknippas med vad av kategorierna anhörigskap och kamratskap? Detta har använts för att skapa en lätthanterlig och kreativ metod som öppnar upp för samtal. Samtalen är semi-strukturerade utifrån hur korten ges till deltagaren.

Det centrala för metoden är kombination av kvalitativa och kvantitativa data, alltså både antal av något och resonemang kring varför valet har gjorts. Genom att kombinera dessa skapas en större förståelse för ämnet som både kan förstås i diagram och tabeller samt i längre analys kring varför tabellerna och diagrammen ser ut som de gör och vad de säger.

Metoden har valts för att skapa så mycket hanterbara data som det går under begränsad tid samt en data som går att analysera på dessa två sätt. Eftersom ämnet som kartläggs är komplext behövs en metod som fångar upp nyanser i resonemang och fångar upp det komplexa men samtidigt kan visa på frekvens, varför det inte gjordes en enkät. Hela poängen med att genomföra dessa samtal i stället för att genomföra till exempel en enkätundersökning har varit att det inte gått att veta på förhand exakt vad som är intressant att mäta. Därför har utgångspunkten hela tiden varit att samtalsdeltagarna kommer att presentera tankar och perspektiv som inte har förväntats.

Urval

För att välja ut vilka föreningar som skulle besökas har det eftersträvats en spridning utifrån distrikt, stad/glesbygd, medlemsantal, andel medlemmar som är kvinnor och medelålder. Det går inte att veta om dessa variabler har ett samband med syn på anhöringskap, men ifall de har det har det försökts säkerställs att besöken är hos föreningar som är olika utifrån dem. Om det hade funnits en variabel som mäter synen på anhöringskap hade det självklart velat göras en spridning utifrån den, men någon sådan finns inte, så det har eftersträvats spridning utifrån den information vi har att tillgå om föreningarna. Detta för att undvika bias (till exempel att små föreningar har en annan syn på anhöringskap än stora).

Urvalet har utgått från en lista över alla föreningar där det går att utläsa tre variabler: distrikt, medlemsantal, och stad/glesbygd (som går att läsa sig till utifrån vilken ort föreningen finns i). Det har inte funnits möjlighet att ta fram könsfördelning och medelålder för alla dessa föreningar, så det har behövts göras ett urval. Detta har gjorts på följande sätt:

- 3 föreningar har valts för varje distrikt: en stor, en medelstor och en liten. Om distriktet har 3–5 föreningar har 2 föreningar valts, och om distriktet har färre än 3 föreningar har 1 valts. I Stockholm har 4 föreningar valts eftersom teststudien skulle genomföras där.
- Vilka medlemsantal som bedöms som stora, medelstora och stora avgörs av hur stora föreningarna i distriktet är. I ett distrikt kan en förening med 40 medlemmar räknas som liten, medan samma förening i ett annat distrikt skulle vara medelstor eller stor.
- Riktigt små föreningar (5 medlemmar eller färre) har inte ingått i urvalet eftersom det inte skulle kunna gå att träffa särskilt många medlemmar på en träff i en så liten förening.

-
- Variation i storlek har eftersträvats. Om en förening har en “ovanlig” föreningsstorlek jämfört med vad som finns i andra län har denna prioriterats i urvalet. Därför har det inte systematiskt valts den största och den minsta föreningen i varje distrikt.
 - Att det finns en vilja till en variation mellan stad och glesbygd har också styrt vilka föreningar som har valts. Städer och orter i olika storlekar ingår i urvalet.

Efter att detta urval hade gjorts fanns det 44 föreningar. Även detta var lite för många för att det skulle vara möjligt att plocka fram ytterligare uppgifter på alla. Därför gjordes ytterligare ett urval. Föreningar med samma medlemsantal som många andra föreningar, och med samma geografiska område och storlek på ort, plockades bort. 30 föreningar återstod. För dessa har vi tagit fram könsfördelning och medelålder. När detta urval med 30 föreningar hade gjorts insåg insågs det att RSMH UNG Sundsvall/Vilja borde ha varit med i det ursprungliga urvalet eftersom medelåldern är väldigt låg utifrån ett RSMH-perspektiv. Det togs då därför in även uppgifter om denna förening.

För att välja ut 15 föreningar att besöka av dessa 31 har det vägts in medlemsantal, geografiskt läge, storlek på ort, könsfördelning och medelålder. Det fanns en vilja vill att det skulle finnas en variation för samtliga variabler. Följande 15 föreningar valdes: RSMH Karlskrona Träffpunkten, RSMH Mora/Viljan vid Siljan, RSMH Sandviken, RSMH Backe-Fjällsjö, RSMH Kalmar, RSMH Alvesta/Pärulan, RSMH Luleå/Kamratföreningen, RSMH Klippan/Hjälpas åt, RSMH Respons Botkyrka, RSMH Söder om söder, RSMH Karlstad/Kalastasola, RSMH Borås-Tryggheten, RSMH Örebro, RSMH Linköping/Fyren och RSMH UNG Sundsvall/Vilja. För att genomföra test av metoden valdes två föreningar i Stockholm: RSMH Danderyd/I-samma-båt och RSMH Västerort. Information om dessa två föreningar finns i tabell 24 i tabellbilagan.

Det var väntat att vissa av dessa föreningar inte skulle ha möjlighet att ta emot besök, av olika anledningar. Sandviken, Kalmar, Alvesta/Pärulan, Respons Botkyrka, Söder om söder och UNG Sundsvall/Vilja behövde väljas bort på grund av detta. Nya föreningar valdes bland de 31 det fanns uppgifter om. Skellefteå, Vimmerby, Mittpunkten Malmö, Södertälje, Tyresö och Ånge valdes. De 15 föreningarna i det slutliga urvalet finns i tabell 25 (se tabellbilagan).

Faktorer som påverkade detta urval av nya föreningar var framför allt samma variabler som tidigare: geografi, storlek på ort, medlemsantal, könsfördelning och medelålder. När testomgången genomfördes var allt inbokat förutom två nya föreningar i Stockholm. Under testomgången framkom att en faktor som bör vägas in är huruvida föreningen har tillgång till egen lokal. Vid besöket i träffade Västerort gjordes detta på en restaurang, vilket kan ha påverkat hur väl samtalet med medlemmarna kunde genomföras. När det skulle bokas in föreningar i Stockholm valdes därför sådana med tillgång till egen lokal.

Datainsamling

Under föreningsbesöken har det genomförts samtal med de medlemmar som ville delta. Samtalet är semi-strukturerat och bygger på en metod för att samla in associationer kring anhängskap och kamratskap inom RSMH. Ett semi-strukturerat samtal innebär att det finns en struktur för samtalet men som anpassas till det aktuella tillfällena. Metoden är också ett samtal snarare än en intervju även om det är samtalsdeltagarens åsikter och synpunkter som samlas in och samtalsledaren förhåller sig neutral. Metoden har fått namnet Associationsträdet, då den bygger på att samtalskort presenteras för att skapa associationer kring ett ämne. Trädet utgörs av en stam som består av begreppen Anhängskap och Kamratskap. Anhängskap är ett förhållandevis nytt begrepp inom RSMH och ställs i kontrast till det mer etablerade begreppet Kamratskap. Genom att ställa dessa begrepp i kontrast till varandra skapas en möjlighet att

undersöka hur olika begrepp förhåller sig till varandra inom organisationen och var dessa stambegrepp möts.

Utifrån stammen används sedan tre nivåer av grenar, som består av ett antal begrepp. Den första grennivån är den mest grundläggande och består av ord som syftar på olika former av roller. Här används begreppen:

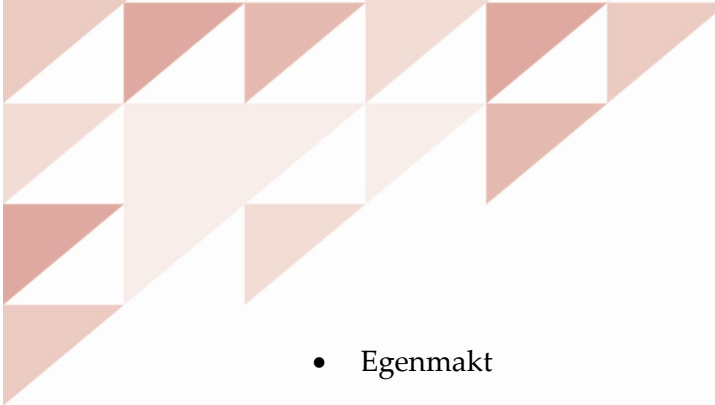
- Anhörig
- Brukare
- Kamrat
- Barn
- Förälder
- Partner
- Syskon
- Vän
- Kollega

I nästa nivå av trädet kommer mer värdebaserade begrepp som syftar till att skapa associationer kring den första nivån. Här används begreppen:

- Oro
- Skuld känslor
- Gränser
- Hjälpa
- Stöd
- Support
- Tillsammans

I den tredje nivån används ytterligare begrepp som är specifika för RSMH och för ämnet som sådant. Här används begreppen:

- Frisk
- Sjukdom

-
- Egenmakt
 - Välbefinnande

Samtalet inleds med att presentera syftet med kartläggningen och att stammen är en grund för samtalet. Här samlas associationerna kring stammen in. Sedan får samtalsdeltagaren korten, antingen ett och ett eller flera tillsammans i en ordning som avgörs av hur samtalet går. Uppgiften är att lägga samtalskortet i relation till varandra, nedanför stammen. Kortet kan läggas antingen direkt under ett stamkort, på båda, eller plockas bort. Kortet läggs också i relation till varandra, vilket skapar ett grenverk av associationer. Detta pågår tills samtliga samtalskort har presenterats.

Samtalsledaren genomför samtalen medan observatören fyller i en mall för varje samtal. Mallen finns i bilaga. Vid de kort som ges på nivå två och tre frågas det efter deltagarens definition av begreppet som står på kortet och varför de hör hemma där det läggs. Under samtalet förs även in anteckningar om deltagaren säger något som kan vara intressant att dokumentera även om det inte går att föra in i kategorierna och frågorna i mallen. Ingen värdering har gjorts av hur detta passar in i den analys som redan har gjorts. Under datainsamlandets gång har självklart samtalsledaren och observatören börjat se vissa mönster och komma fram till vissa preliminära slutsatser. Det har varit viktigt att även fortsatt anteckna sådant som inte passar in i dessa slutsatser, så att det inte uppstår en situation där observatören bara samlar in sådant som bekräftar en förutfattad mening.

Innan besöken till testföreningarna genomfördes bestod mallen av uppskattat kön, uppskattad ålder (båda dessa uppskattas av observatören), kryssrutor för att markera vilka ord som läggs var i trädet, och ett antal perspektiv som ska kryssas i om de kommer fram i samtalet. Exempel på sådana är "RSMH välkomnar anhöriga" och "Rädsla för att anhöriga ska ta över". Detta är perspektiv som har kommit fram i den tidigare mindre kartläggningen i anhörigprojektet och där det fanns ett intresse av att mäta hur ofta dessa perspektiv kom fram spontant i samtal med medlemmar, utan att direkta frågor ställs om dem.

På testbesöket hos Danderyd/I-samma-båt deltog även projektets utvärderare. Utifrån dennes observationer och en efterföljande diskussion infördes frågorna “Vad är anhörigskap?”, “Vad är kamratskap?”, “Inledande position” och “Skillnader mellan anhörigskap och kamratskap”. Perspektiven formulerades om så att de får formen är idag/bör vara/är inte idag/bör inte vara. Denna omformulering ledde till att några perspektiv togs bort. Ordet “Skuld” lades även till på nivå 2.

Efter besöket hos RSMH Västerort kom insikten att perspektiven behöver användas på ett annat sätt. De kom inte upp i samtal spontant på det sätt som det initialt var tänkt. Det beslutades att göra om dem till ett antal påståenden som medlemmen ska ta ställning till på en skala 1–5. Totalt är det 6 påståenden som observatören ber medlemmen att ta ställning till när samtalet med samtalsledaren är över. “Skillnader mellan anhörigskap och kamratskap” gjordes om till två block för att kunna mäta vilken av dem som tillskrivs vilken egenskap: “Anhörigskap har” och “Kamratskap har”. Kortet “Kompis” togs bort och “Skuld” byttes ut mot “Skuldkänslor”, för att tydliggöra. Detta resulterade i mallen som finns i bilagan och som är den som använts vid föreningsbesöken.

Dataanalys

Totalt har 65 samtal genomförts. Alla medlemmar som har velat samtala har fått möjlighet att göra det, så det har inte gjorts något urval på plats där vissa medlemmar har valts bort. Data från mallarna har förts in i Excel. Där har dels funnits en flik med data från mallen, dels en flik med citat och anteckningar från samtalen.

I den kvantitativa analysen har statistikern (samma person som var observatör under samtalen) tittat på var korten har placerats. Statistikern har även tittat på samband mellan olika ords placering parvis. Vilka samband som har undersökts har bestämts utifrån frågeställningar som tagits fram tillsammans med samtalsledaren. Dessa frågeställningar utgår från mönster som har kommit fram under samtalens gång och där det har varit intressant att undersöka ett specifikt samband, till exempel för att få

reda på mer om ett samband som kan misstänkas, eller ord som i sig har ett sådant förhållande till varandra att en undersökning kan vara intressant (som motsatsparet frisk och sjukdom). De tabeller som visar ett intressant samband har lagts in i tabellbilagan.

Kvantitativt har det även gjorts en analys av de fyra perspektiven (personbundenhet, obligatorium, identifikation och makt) och hur ofta de förekommer i samtal, samt medelvärden för de avslutande enkätfrågorna. För att fördjupa analysen av enkätfrågorna har även samtalsdeltagarnas motiveringar till svar vägts in.

Den kvalitativa analysen baseras på de inledande frågorna om vad anhörigskap och kamratskap är, samt referaten och anteckningarna som finns nedskrivna kring resonemang. Det gjordes inga inspelningar, i syfte att skapa förtroende, vilket gör att resonemangen har sammanfattats i referat i en excelfil. Dessa referat har sedan spårats utifrån nyckelord och sedan grupperats tematiskt. Detta har sedan bearbetats utifrån en diskursanalys, alltså med fokus på vilka ord och resonemang som förekommer, frekvensen av dessa i materialet och hur de olika resonemangen förhåller sig till varandra och skapar för gemensamma tankefigurer och semantiska bilder. Referaten bygger på sammanfattningar av vad som sagts och är inte direkta citat, men så pass korrekta med relevant information att de går att analysera, dock utan närläsning eller annan språklig analys. När referat har stått mot varandra har dessa analyserats utifrån vad innebörden i resonemangen ger, och här har de mest frekventa resonemangen fått företräde, men även avvikande meningar har belyst. När information har varit tvetydlig och svår att tolka har den satts i ett sammanhang eller tolkats välvilligt utifrån närliggande resonemang. De tolkningar som har presenterats är utifrån vad som går att göra med den data som finns och även om det går att göra andra alternativa tolkningar är det svårt att se hur dessa skulle underbyggas.

Den kvalitativa analysen bygger på den kvantitativa analysen och fördjupar den, samtidigt som den tar in sådant som inte alls kunnat mätas kvantitativt. Utöver analys

av referat har kvalitativa analysen gjorts kontinuerligt efter hand och tog sin början redan vid första besöket. Mellan besöken har samtalsledaren och observatören skrivit en projektlogg med tankar, frågor och preliminär analys. Analysen har förändrats efter hand. Under denna process har det funnits en öppenhet för att nya perspektiv kan tillkomma och att preliminära slutsatser kan ändras.

Under analysens gång har samtalsledaren och observatören haft regelbundna möten för att stämma av analys och slutsatser. Rapporten är alltså en gemensam produkt, även om observatören/statistikern haft huvudansvar för den kvantitativa delen och samtalsledaren för den kvalitativa.

Föreningsbesök RSMH

Förening: _____ Samtal nummer: _____

Uppfattat kön:

Kvinna Man Annat/vet ej

Uppfattad ålder:

-30 31-65 66+

Vad är anhöringskap?

Vad är kamratskap?

Inledande position:

Brukare Anhörig

Byte av position. När? _____

Nivå 1: vilka roller kopplar personen till anhöringskap?

Brukare Förälder Barn Syskon Partner

Kollega Kamrat Vän Anhörig

Nivå 1: vilka roller kopplar personen till kamratskap?

Brukare Förälder Barn Syskon Partner

Kollega Kamrat Vän Anhörig

Nivå 2: vad kopplar personen till anhörigskap?

- Gränser Hjälpa Oro Skuld känslor
 Stöd Support Tillsammans

Nivå 2: vad kopplar personen till kamratskap?

- Gränser Hjälpa Oro Skuld känslor
 Stöd Support Tillsammans

Nivå 3: vad kopplar personen till anhörigskap?

- Egenmakt Frisk Sjukdom Välbefinnande

Nivå 3: vad kopplar personen till kamratskap?

- Egenmakt Frisk Sjukdom Välbefinnande

Anhörigskap har:

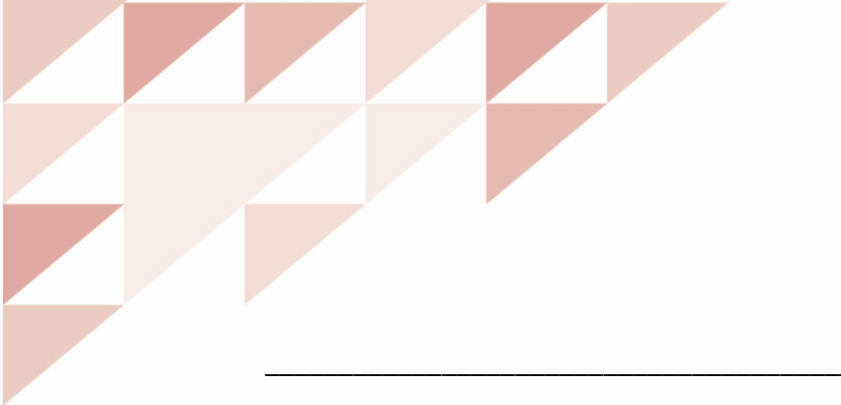
- Mer makt/mindre jämlikhet Mer förståelse/identifikation
 Mer obligatorium/mindre frivillighet Mer personbundenhet

Kamratskap har:

- Mer makt/mindre jämlikhet Mer förståelse/identifikation
 Mer obligatorium/mindre frivillighet Mer personbundenhet

Anhöriga är/bör vara viktiga för RSMH.

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

RSMH ger stöd/bör ge stöd till anhöriga.

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

Kamratskapet är/bör vara starkt inom RSMH.

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5
